

Академик ДРАГУТИН П. ВУКОТИЋ

ПАТОГРАФСКИ ОСВРТ НА РАДОВАНА ЗОГОВИЋА

Врло поштоване колеге,

Почашћен сам позивом Организационог одбора Међународног научног симпозијума "Радован Зоговић - живот и стваралаштво" да поздравим све цијењене учеснике и поштоваоце његове незаборавне личности и дјела. Изражавам особито задовољство због присуства много уважене и благородне Вјере Зоговић, која свестрано заслужује да буде посебно поздрављена.

Будући да сам Радована Зоговића задржао у добром памћењу, које сам, за ову прилику, освјежио читањем писама које ми је својевремено упућивао и његових посвета на поклоњеним књигама, користим прилику да се осврнем на нека запажања о његовим здравственим невољама и трњем засутим животним стазама. Треба нагласити да он, као жестоки полемичар, није исказивао с разлогом очекивану озлојеђеност на недаће које су га кроз живот пратиле, већ је, захваљујући несавитљивом персоналитету и енергији пркоса, успијевао да их занемарује или усправно надилази. У његовим филозофским назорима и идеолошким одређењима, могу се наћи тумачења за стоичко схватање и савлађивање разнородних потешкоћа које је доживљавао.

Сматрам да није пристојно, нарочито за човјекова живота, износити податке о оболијевању било које личности, јер се на тај начин нарушава приватност, коју треба чувати и поштовати. Истина је да се у савременој цивилизацији и информационој епохи све више практикује јавно и, до вулгарности детаљно, изношење података о болестима познатих личности. Међутим, већ одавно се саопштавају, истина посмртно, патографије знаменитих научника и умјетника, повезујући њихове болести или рђаве животне навике са оствареним дјелима.

С резервом прихватајући условни међуоднос болести са креативношћу, молим да ми се не замјери, што ћу само наговијестити нека обо-

лијевања Радована Зоговића која су могла утицати на његово литерарно стваралаштво.

У току пет година, од 1936. до 1941. године, Радован се 27 мјесеци лијечио у болници и санаторијумима. Не само болест него и крајња материјална оскудица "отпушеног суплента гимназије без зараде" утицали су да је у том периоду, према сопственој изјави, мало писао.

У условима партизанског ратовања такође се није могао бавити литературом. Радован је, према одговорима на питање Јевта Миловића у књизи "Разговори са умјетницима", потицао од оца који се бавио пољопривредом, волио гусле и говорио колико "потребе траже", и бистре, "рабочне" мајке, непомирљиве према неправди и насиљу. Из таквих генетских коријена, а надграђених натпросјечним интелектом, праћених немаштином, развија се његова социјална бунтовност и поетска надахнутост. Своје литерарне покушаје почео је да објављује још у 6. и 7. разреду пећке гимназије. Може се претпоставити да је у младићком добу почео и да оболијева. Према Зоговићевом исказу, посљедње дане антифашистичке Шпаније преживљавао је као неизмјерну и незацјеливу личну несрећу. Почетком те мучне 1936. год. лежао је на грудном одјељењу државне болнице, а потом се у санаторијумима за грудоболне лијечио скоро пола године, емотивно се саживљавајући са тим тмурним временима и бурним свјетским догађајима. Он је, по мишљењу Чеда Вуковића, дисао са својим вијеком.

У терапеутске сврхе примјењивана је дјелимична имобилизација и компресија његовог обољелог плућног крила пнеумотораксом. Више пута му се обољење компликовало плеуралним ексудатом.

Због револуционарне, противрежимске дјелатности боравио је у загребачком затвору десетак дана. На писмену констатацију затворског љекара, да због погоршања болести не може преживјети недјељу дана, Радован је отпуштен.

Крајем 1940. године у Главњачи је остао мјесец дана, уз пријетњу злогласног тиранина Вујковића да ће му показати колико може издржати у затвору, и циничне наводе да "какав је туберкулозан - ту ће се распасти."

У току ратовања лежао је у партизанској болници на Горанском, непокретан од дискус херније.

Почетком децембра 1943. у Јајцу му се активирао туберкулозни процес, могуће да је био оболио и од паратифуса, те је лијечење трајало око мјесец дана.

У вријеме њемачког десанта на Дрвар, Радован је боловао од акутног запаљења бубрега. Извлачио се између падобранаца, практично кренувши из болесничке постеље.

У зборнику радова "Радован Зоговић пјесник и човјек" дјелимично сам изнио професионалне судове о његовом понашању и постопера-

тивном току болести, које је било неуобичајено и упечатљиво по спиритуалном уздицању изнад болова и патњи. Указујући на изузетну храброст и достојанственост у рвању са тешким обољењем, праћеним општом слабошћу и исцрпљеношћу организма, - а у жељи да се не понављам, овом приликом бих се уздржао од приказа мучних појединости о развоју фаталног обољења које Радована, упркос окрутног тока, није мисаоно и емотивно декомпоновало.

Укратко, Радован Зоговић је скоро током читавог живота patio од различитих форми хроничне плућне туберкулозе, праћене другим соматским обољењима, која је савладавао супремацијом психичке енергије над органским оштећењима и функционалним поремећајима.

Радован Зоговић није дозвољавао да болест потисне његове пјесничке инспирације или да га стваралачки пасивизира. Напротив, добија се утисак да су му креативност, или разборитост и умна снага, служиле у терапеутске сврхе, представљајући додатни лијек избора за сузбијање његових дугогодишњих тешких обољења и животних искушења. Послије 1948. године био је конфиниран, а његова дјела без судске забране нијесу могла да буду штампана дугих и глувонијемих шеснаест година.

Зоговић је био рођени пјесник, који није писао стихове за црвене датуме у календару, већ за сва времена.

И у најтежим животним околностима, подразумијевајући непосредну угроженост генерализацијом патолошког процеса, он је успијевао да се рационално понаша и сачува менталну равнотежу. Заиста је био снажан дух у крхком тијелу.

У име скромности, иако аутокритичан према правим дOMETИМА својих дјела, није желио да се упоређује са другим књижевним великанима, сматрајући да је такав поступак претенциозан и неумјесан. Заправо, своје пјесништво није истицао, на здравствене слабости није се жалио, све је носио са собом и дијелио са својим најближима. Тако се понашају одважне, отмјене и горостасне личности, лучоноше.

Антологијски писци попут Радована Зоговића остају да буду увијек актуелни, јер их вријеме не брише из памћења њихових поклоника и интелектуалних сродника. Треба их се присјећати више због нових генерација читалаца, него због временски провјерене и непролазне вриједности њихових дјела. Радованови земни остаци су у природном, коначном и спокојном боравишту, док су његове пјесме трајно смјештене у књижевне ризнице, и духовно узнесене у њему много драгу и завичајну Црну Гору, на врхове Ловћена и Комова.

Уосталом, писца насељава у вјечност оно што је створио и за собом оставио.

Један је био и непоновљив остао Радован Зоговић.

